

לשכת הרבנות אלעד

בראשות המרא דאתרא הגאון ר' מרדכי מלכא שליט"א
בד"צ אלעד * בתי הוראה * שרותי דת * רישום נישואין
נשיא וראש מוסדות "אור המלך" - אלעד

רשת מעונות יום, רשת גני ילדים, ת"ת "דרך המלך", ת"ת, ובית יעקב "פרי תואר", ישיבה קטנה "אורחות יהודה"
רשת כוללים "לקח טוב", מרכז שיקומי "אור המלך", קופת "מפעל החסד" אלעד

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

עיר התורה שקרובה אליך

המלך

פרשת בא

תורת

חובת הכרת הטוב:

פרק יג א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: בְּקִדְש־לִי כָל־בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל־רִזְזִים בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּאֲדָמָם וּבַבְּהֵמָה לִי הוּא: ג וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־ה'עַם זָכוֹר אֶת־הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יַעֲתֶתֶם מִמִּצְרַיִם
מִבְּיַת עֲבָדִים כִּי בְּזוֹזָק יָד הוֹצִיא יְהוָה אֶתְכֶם מִזֶּה וְלֹא יֵאָכֵל זֶמְמִי: ט וְהָיָה לָךְ לָאוֹת עַל־יָדְךָ
וּלְזִכְרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת יְהוָה בְּפִיךָ כִּי בְיַד זְוִזָּקָה הוֹצֵאתָ יְהוָה מִמִּצְרַיִם:
שאלות:

א} והקשה הרמב"ן מדוע הקב"ה ציוה הרבה מצוות לעשותן זכר ליציאת מצרים. וחובת הזכירה ערב ובקר,
ומצות התפילין זכר ליציאת מצרים וכו' והדבר טעון ביאור מהיא החשיבות שיש בדבר זה?
ועיי"ש באריכות אשר מבאר את הצורך בדבר.

ב} עוד יש לשאול בפרשת יתרו בעשרת הדברות כתוב בדיברה הראשונה, שמות פרק כ ב אֲנֹכִי יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּיַת עֲבָדִים לֹא־יְהִיֶּה לָךְ אֱלֹהִים אֲוֹזְרִים עַל־פְּנֵי:
יש להקשות הרי הציווי בדיברה זו הוא לומר שהקב"ה הוא המנהיג, ומה ענין זכירת "אשר הוצאתיך מארץ
מצרים מבית עבדים" ולכאורה אינו ענין כלל לתוכן הדיברה?
גדר הכרת הטוב:

והנה בחז"ל אנו מוצאים את גדר הכרת הטוב לא כתפיסת בני האדם, דכאשר חבירו עושה עימו טובה מודה
לו ובזה הוא נפטר ויצא י"ח, הרי אצל משה רבינו היה מוכן להפקיר את כל הגאולה ועתיד כל עם ישראל
בשביל מידה קטנה של הכרת הטוב ובקשת רשות, כיון שאם יסוד זה לא יהיה אין שום תועלת בגאולת עם
ישראל ולא יתכן שהגאולה והעתיד של עם ישראל יהיה על חשבון כפיית טובה, מאחר והדבר יוביל לדברים
הרבה מאוד יותר רחוקים מאשר נראה לעין האדם הפשוט, ועד כדי כך שהקב"ה הסכים עימו.
ניסי מצרים ע"י אהרון מפני הכרת הטוב:

כמו כן מצינו בפרשת וארא בפרק ז שבמכות דם, צפרדע, וכנים הקב"ה ציווה שאהרן יעשה, למרות שכל
הגאולה הייתה חייבת להתבצע ע"י משה רבינו דוקא אך בג' מכות אלו נעשו ע"י אהרון, מחמת הכרת הטוב,
דהרי ביאור הונחה התיבה, ובאדמה טמן את המצרי, וא"כ מאחר ונהנה מהיאור ומהאדמה לא ראוי שילקו
ע"י משה רבינו מחמת הכרת הטוב.

בור ששתית ממנו מים אל תזרוק בו אבן:

וכן מצינו בגמרא בב"ק דף צב ע"ב אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמרי אינשי "בירא
דשתית מיניה לא תשדי תיה קלא, א"ל דכתיב לא תתעב אדומי כי אחיך הוא, ולא תתעב מצרי כי גר היית
בארצו ע"כ. ופרש"י שם ד"ה דשתית מיניה: ששתית מיניה כבר בצמא, לא תשדי ביה קלא: כלומר דבר
הנצרך לך "פעם אחת" שוב לא תבזהו עכ"ל.

והדבר טעון ביאור כיצד אפ"ל מוסג של הכרת הטוב כלפי היאור, והאדמה, או הבור ששתה ממנו פעם אחת
הרי ברור שאין ליאור, האדמה, או הבור, שום כוונה להטיב עם האדם, אלא הוא נוצר לכל אחד שיוכל
להשתמש בו לצרכיו, ולא בעבורו בלבד, ק"ו שאינו בעל רגש לבושה ובזיון אותו דומם אם יזרקו בו אבן או יכה
את המכות שהם בעצם נסים לגלות את כבוד הקב"ה, והיכן הכרת הטוב שבדבר זה?
אך בזה מלמדים אותנו חז"ל פרק חשוב בגדרי הכרת הטוב, שאינו כפי המוסג המקובל בפי העם, להודות
לאדם אשר התכוון לעשות לו טובה ותו לא.

יסוד הכרת הטוב הוא לפי המקבל:

אלא יסוד הכרת הטוב הוא לא לפי הנותן, אלא כפי המקבל, ואם האדם קיבל ובת הנאה, מבלי להכנס
לחשבון הנותן מודע הדבר נעשה ולשם מה נעשה חייב להכיר טובה והיינו לא רק להודות לו, אלא חייב לו את
נפשו חייב בכבודו ק"ו שאסור לבזותו או לזלזל בו, ולא רק לזלזל אשר פוגע בו אפילו זלזול כעין שמזלזל
בדומם שאין לו שום רגש מאחר ואין הנידון רק מצד הנותן ויחסו לזה, אלא העיקר בתכונת המקבל, דאם אינו
נוהג כך הרי הוא משחית את נפשו ואת מידותיו עד אשר יכול להגיע ח"ו לכפור בטובת הקב"ה, דאם האדם
יפתח מידה רעה זו של כפיות טובה, הרי אין לה סייגים ופורצת כל גדר ונוהג כך כלפי כל דבר.

לשכת הרבנות אלעד

בראשות המרא דאתרא הגאון ר' מרדכי מלכא שליט"א

בד"צ אלעד * בתי הוראה * שרותי דת * רישום נישואין

נשיא וראש מוסדות "אור המלך"-אלעד

רשת מעונות יום, רשת גני ילדים, ת"ת "דרך המלך", ת"ת, ובית יעקב "פרי תואר", ישיבה קטנה "אורחות יהודה"

רשת כוללים "לקח טוב", מרכז שיקומי "אור המלך", קופת "מפעל החסד" אלעד

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

עיר התורה שקרובה אליך

צריך להכיר לו טובה אלא אפילו לבניו ובני בניו עד סוף הדורות:

ומדברי חז"ל אפשר ללמוד שלא רק למטיב עימו צריך להכיר לו טובה אלא אפילו לבניו ובני בניו עד סוף הדורות. שהרי חז"ל למדו את יסודם לענין בור ששתית ממנו מים וכו' ממה שכתוב לא תתעב אדומי ולא תתעב מצרי כי גר היית בארצו.

הבא נתבונן הרי מצרים תמורת אותם שנים שגרו בארץ גושן במנוחה, המצרים נהנו שבעתיים מעם ישראל שיוסף הנהיג בחכמה, ונלחמו את מלחמות מצרים כמבואר במדרשים, ואח"כ השתעבדו עם בני" בעבודת פרך, כיצד יתכן כלל לומר שצרים להכיר טובה למצרים עד אשר נפסק לדורי דורות לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו, הרי אין לזה שום הבנה? אולם שוב הדבר יובן שאין להסתכל על המניע של הנותן ולא על התנהגותו אלינו, אלא על המקבל בפועל היית גר במצרים נהנתה מאותו עם, אפילו שהיה סבל נורה אין הדבר פוטר מהכרת הטוב לדורי דורות, ק"ו שכל אדם עם חבירו חייב בהכרת טובתו הוריו, אשתו, ואם האדם לא יפתח מידה זו הרי סופו ח"ו לכפור בטובת הקב"ה.

הכרת הטוב כלפי אשתו:

וכן בן הבעל לאשתו שמרגיש כי מחובתה לדאוג לכל צרכיו וטועה בכך כאילו היא פועלת שלו, אולם עם קצת התבוננות הרי היא אינה לא עבד ולא שפחה שתצטרך לבשל לכבש לנקות וכו' עבורו, וחייב להרגיש שהכל נעשה בחסד גמור ואדרבא לסייע ולעזור כפי יכולתו ועכ"פ בהבנה והסכמה הדדית מאחר ומחויב הוא בהכרת הטוב.

על יסוד הכרת הטוב עומד כל עבודת האדם:

ועל יסוד הכרת הטוב עומד כל עבודת האדם את בוראו, כיון שהתפילה אשר היא אחד מעמודי העולם וכן החסד או תורה הכל כאשר אין האדם מכיר טובת בוראו עימו בכל רגע ורגע, ברור שתפילתו נהפכת לשגרת חיים ועושה אותה בכדי לצאת י"ח בלבד, וכן לימודו וקיום המצוות, אולם אם האדם מתבונן שהקב"ה גומל עימו חסד בכל רגע ורגע וכמאמר חז"ל כל הנשמה תהלל יה על הל נשימה ונשימה צריך האדם להודות להקב"ה, בודאי שכל תפילה שזו ההזדמנות להודות להקב"ה על חסדיו היה מתפלל בכוונה יתירה. הלימוד תורה בכדי לעשות רצון בוראו היה נעשה ביתר שאת וביתר עוז, כיון שכל תכליתו בעוה"ז לעשות רצון בוראו כנגד חסדי הקב"ה אשר עושה עימו נסים ונפלאות בכל עת.

עניין זכירת יציאת מצרים:

ובזה מובן ומתורץ השאלות ששאלנו, דענין יציאת מצרים הוא שהאדם יזכור את חסדי הבורא עם עם ישראל שהוציאם משעבוד לגאולה, ואם ח"ו היו נשארים הרי עד היום היה נמשך כך ולכן חובה על כל אחד לשנן לעצמו בוקר וערב שהוא מחויב בהכרת טובת בוראו ועי"ז יעבוד את הקב"ה ביתר שאת ועוז, ולכן בדיברה הראשונה אנכי השם תלה הדבר אשר הוצאתיך ממצרים, כיון שבלעדי הכרת הטוב אין קיום לאנכי השם וכנ"ל.

האמונה תלויה בהכרת הטוב:

ויש להוסיף דבזה מתורצת שאלה נוספת מדוע לא אמר אנכי ה' אלקיך כי בראתי העולם וזה יותר מחייב לכאורה? אולם התשובה לכך שאמנם אם הקב"ה ברא ויצר הבריאה מחייב הדבר אך זה בתורת שיעבוד ויראה, ואילו מפני זכירת יצ"מ הדבר נעשה מפני אהבה ע"י הכרת הטוב על רוב חסדיו יתברך.

החותם בברכת שבת שלום ומבורך

בידידות ואהבה

מרדכי מלכא